

UMCS

UNIwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie

Dr hab. Jarosław Krajka, prof. UMCS | Kierownik Katedry
KATEDRA LINGWISTYKI STOSOWANEJ

Dr hab. Jarosław Krajka, prof. UMCS
Katedra Lingwistyki Stosowanej
Instytut Neofilologii UMCS

**Recenzja rozprawy doktorskiej mgra Mikołaja Buczaka
pt. „Kompetencja interkulturowa w nauczaniu i uczeniu się języka niderlandzkiego
w polskiej praktyce akademickiej”
napisanej pod kierunkiem
prof. UAM dr hab. Aleksandry Wach oraz dra Roberta de Louwa
na Wydziale Anglistyki
Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu
Poznań, 2023, maszynopis stron 345**

1. Ocena celu naukowego rozprawy i stopnia jego realizacji

W dobie niczym nieskrępowanych kontaktów międzykulturowych, zarówno tradycyjnych jak i mediowanych elektronicznie, zbadanie sposobu i zakresu rozwijania kompetencji interkulturowej w nauczaniu danego języka w praktycznie wszystkich instytucjach kształcących specjalistów w danym kraju zasługuje na najwyższe uznanie, zwłaszcza, jeżeli zostanie zrealizowane w zgodzie z kanonem badań metodologicznych w glottodydaktyce i z zachowaniem triangulacji podejść i technik zbierania danych. Taki cel przyświecał Autorowi rozprawy przedstawionej do recenzji, planującemu przeprowadzenie badania stopnia rozwoju kompetencji interkulturowej w ramach

kształcenia niderlandystycznego na jedynych trzech polskich uniwersytetach prowadzących studia w tym zakresie: Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza, Uniwersytecie Wrocławskim oraz Katolickim Uniwersytecie Lubelskim Jana Pawła II.

Oceniając cele naukowe rozprawy i postawione hipotezy, można stwierdzić, że zostały one nakreślone odpowiednio, Autor stosownie określił lukę badawczą, dobrze określone pytania badawcze uzyskały odpowiedzi w postaci ogromu danych pozyskanych z wielu perspektyw ilościowych i jakościowych (kwestionariuszy, obserwacji, analizy dokumentów oraz wywiadów), a zastosowanie dobrze dobranych testów statystycznych pozwoliło na pogłębienie i udokumentowanie wysuwanych wniosków.

Przy ocenie wartości naukowej rozprawy nie sposób nie wspomnieć o jej walorach metodologiczno-proceduralnych – mgr Mikołaj Buczak pokazuje, jak w sposób metodyczny i systematyczny podchodzić do procesu projektowania i przeprowadzania audytu językowego (tu sfokusowanego na rozwijanie kompetencji interkulturowej) oraz wnioskowania na podstawie zebranych danych.

Podsumowując tę część recenzji, należy bezapelacyjnie stwierdzić, że Autor skutecznie zrealizował zamierzone cele, w szczególności dokonał zebrania, opracowania i zinterpretowania dużej ilości danych uzyskanych z różnych źródeł, a wnioski wyprowadzone w rozprawie są właściwie udokumentowane i w pełni uprawnione.

2. Uwagi do struktury rozprawy i jej zakresu tematycznego

Przedstawiona do recenzji rozprawa stanowi ambitną w zamiarze próbę wzbogacenia dorobku glottodydaktyki w zakresie sposobów rozwijania interkulturowej kompetencji

komunikacyjnej w realiach studiów wyższych dla języka „średniego” o ograniczonej dostępności kontekstów komunikacyjnych.

Dysertacja składa się z sześciu rozdziałów. Zgodnie z kanonem prac empirycznych w glottodydaktyce, pierwsze rozdziały stanowią przegląd pojęć, typologii, definicji i rozwiązań dydaktycznych z obszarów wybranych do realizacji w pracy. W przypadku recenzowanej dysertacji są to rozdziały 1, 2 i 3. W rozdziale 1 przedstawiono definicje i analogie kultury, nakreślono również rys historyczny roli kultury w nauczaniu języków obcych od XIX wieku do współczesności jak również przeanalizowano piśmiennictwo poświęcone relacji między językiem a kulturą. Rozdział 2 poświęcono kompetencji interkulturowej w nauczaniu języka obcego, znaleźć w nim można definicje i modele kompetencji interkulturowej, analizę roli tej kompetencji w najważniejszych dokumentach i narzędziach europejskiej polityki językowej jak również opis sposobów oceniania kompetencji interkulturowej. Ten dosyć już obszerny rozdział kończy zwyczajowy przegląd badań zbliżonych do tych planowanych przez Autora. Ostatni rozdział teoretyczny (Rozdział 3) traktuje o miejscu języka niderlandzkiego i niderlandystyki na świecie i w Polsce, ze szczególnym uwzględnieniem materiałów do nauki języka niderlandzkiego jako drugiego/obcego oraz certyfikatów tego języka. Istotne miejsce w tym rozdziale zajmuje wyczerpujący rys historyczny rozwoju niderlandystyki w Polsce, wraz z aktualną sytuacją i perspektywami rozwoju.

Druga wyraźnie wyodrębniona strukturalnie część pracy to rozdziały 4, 5 i 6, gdzie rozdział 4 przedstawia cele i pytania badawcze, uczestników, schemat badania, narzędzia i procedury pozyskiwania danych oraz kwestie etyczne. Rozdział 5 zawiera prezentację zebranych wyników z podziałem na techniki ich zbierania – analizę

dokumentów, analizę materiałów dydaktycznych, kwestionariusz inteligencji kulturowej, obserwacje zajęć, wywiady z nauczycielami oraz ankietę rozwijania kompetencji interkulturowej. W rozdziale 6 znaleźć można dyskusję uzyskanych wyników w odniesieniu do literatury przedmiotu, ograniczenia przeprowadzonych badań, kierunki badawcze na przyszłość oraz implikacje dydaktyczne.

Rozprawę zamyka krótka sekcja z wnioskami, streszczenie w j. angielskim i polskim, obszerny (blisko 30 stron!) spis pozycji bibliograficznych skonsultowanych w pracy oraz zestaw załączników z narzędziami badawczymi.

Kompozycję rozprawy należy ocenić pozytywnie, Autor umiejętnie radzi sobie z trudnym zadaniem zbudowania podstaw teoretycznych dla interdyscyplinarnych badań własnych. Określenie tematyki poszczególnych podrozdziałów części teoretycznej oraz sposób opisu badań własnych można uznać za głęboko przemyślane.

W szczególności należy podkreślić znakomitą egzemplifikację roli kultury w metodach historycznych, poprzez zamieszczenie fragmentów gramatyczno-tłumaczeniowych podręczników do nauczania j. niderlandzkiego czy hiszpańskiego z końca XIX i początków XX wieku. Na uwagę zasługuje też wnikliwy przegląd roli kompetencji interkulturowej w założeniach europejskiej polityki językowej, zarówno na poziomie dokumentów programowych (Europejski system opisu kształcenia językowego z 2001 i 2018/2020 roku, CARAP/FREPA) jak i narzędzi (Autobiografia spotkań międzykulturowych, interkulturowe projekty internetowe eTwinning).

Jednak w tym momencie należy wspomnieć największy (i trudno wytłumaczalny) brak, jakim jest całkowite zignorowanie Europejskiego Portfolio Językowego. Biorąc pod uwagę założenia EPJ jako narzędzia służącego do dokumentowania różnorodnych

(formalnych, nieformalnych i pozaformalnych) kontaktów językowo-kulturowych oraz do pogłębionej refleksji nad rozwojem własnej kompetencji komunikacyjnej (używanej, naturalnie, w kontekstach mono-, bi- i multilingwalnych), jego rola w rozwijaniu wybranej przez Autora kompetencji jest niezaprzeczalna. Tym bardziej, że w języku niderlandzkim zostały opracowane portfolia w 2001, 2002 i 2007 roku, zarówno dla dzieci, młodzieży szkolnej jak i dorosłych (numery autoryzacji Rady Europy 33.2002, 34.2002a, 34.2002b, 36.2002, 18.2001, 89.2007). Autor powinien zapoznać się również z koncepcją elektronicznego portfolio językowego Europees taalportfolio, dostępnego zarówno dla indywidualnych uczniów jak i szkół na stronie [https://info.peppels.net/europees taalportfolio](https://info.peppels.net/europees_taalportfolio), stanowiącego unikatowe rozwiązanie w skali europejskiej.

Przy przeglądzie historycznym jedynie niektóre metody zostały przywołane, zabrakło uzasadnienia ich doboru. Brak dla przykładu nie tylko dyskusji żadnej metody z lat 70-tych XX wieku (tzw. Age of Methods), ale nawet przywołania nazw metod w owym czasie popularnych. Dla kompletności opisu można było również pokrótce odnieść się do roli kultury i kompetencji interkulturowej w tzw. erze post-metodycznej (Post-Method Era).

Podsumowując, z pewnością kompozycja rozprawy bliska jest ideałowi, choć niedosyt spowodowany niedostrzeżeniem tak ważnego narzędzia edukacji językowo-kulturowej jakim jest Europejskie Portfolio Językowe to chyba najpoważniejszy zarzut wobec Doktoranta.

3. Uwagi do doboru i wykorzystania źródeł

Rozprawa odwołuje się do szerokiej gamy właściwie dobranych źródeł, odzwierciedlających stan myśli naukowej w zakresie języka niderlandzkiego i niderlandystyki w Polsce i na świecie, kultury, kompetencji interkulturowej w edukacji językowej jak również dokumentów i narzędzi europejskiej polityki językowej służących do rozwijania kompetencji interkulturowej. Stan badań został przedstawiony z zachowaniem konwencji właściwych pracy naukowej. Liczba źródeł skonsultowanych przy opracowaniu rozprawy jest w pełni wystarczająca, zwłaszcza biorąc pod uwagę precyzyjny dobór pozycji o charakterze badawczym. Można byłoby jedynie oczekiwać szerszego uwzględnienia prac Krystyny Miłułki (w szczególności Jej najważniejszej pozycji, monografii *Rozwój kompetencji interkulturowej w warunkach szkolnych - mity a polska rzeczywistość na przykładzie języka niemieckiego jako L3*, Rzeszów : Uniwersytet Rzeszowski, 2012) oraz Roberta O'Dowda (ogrom artykułów i książek na temat wirtualnych projektów współpracy z najbardziej prestiżowych czasopism na świecie). W obu przypadkach w bibliografii znaleźć można jedynie po jednej raczej popularnonaukowej pozycji z mało prestiżowych pism (odpowiednio, *Języki Obce w Szkole* oraz *Internet and Higher Education*).

Podsumowując tę część recenzji, nie ulega wątpliwości, że Doktorant sprostał zadaniu stworzenia podstaw teoretycznych dla własnych badań empirycznych.

4. Uwagi dotyczące metodologii badań

Badania własne przeprowadzone podczas przygotowania niniejszej rozprawy zostały zaprojektowane i zrealizowane w zgodzie z kanonami metodologii eksperymentalnych badań glottodydaktycznych. Proces badawczy został bardzo skrupulatnie opisany. Autor

zadbał o właściwą dokumentację procesu badawczego, wyszczególniając dokładnie przeprowadzane działania, ilustrując je kompletnym zestawem narzędzi badawczych w aneksach oraz stosując znakomicie dobrane i umiejętnie wykonane analizy statystyczne. Rozdział 4 opisujący proces badawczy jak i aneksy zawierające przykładowe materiały pokazują dbałość Autora o udokumentowanie poszczególnych etapów procesu i zapewniają jego replikację, co jest wymogiem w badaniach empirycznych.

Biorąc pod uwagę reprezentatywność próby (przebadanie wszystkich kontekstów edukacyjnych, znacznej liczby prowadzących i studentów), wielość perspektyw i narzędzi zbierania danych, umiejętności analizowania i wnioskowania na ich podstawie, można jednogłośnie stwierdzić, że innowacyjny cel badawczy został skutecznie zrealizowany a badanie można określić jako wnoszące istotny wkład w rozwój glottodydaktyki.

Podsumowując ocenę metodologii badań własnych, dysertacja pokazuje wielką dbałość Autora o zebranie dużej ilości danych przy pomocy rozlicznych narzędzi i technik rejestracji danych, wypełniając w ten sposób znamiona triangulacji perspektyw badawczych w wymiarze ilościowym oraz jakościowym niezbędnej w dobrze zaprojektowanych badaniach glottodydaktycznych. Ilość zebranych danych pozwala na weryfikację założonych hipotez, co jest zrealizowane skutecznie, z zastosowaniem dobrze dobranych, sprawnie wykonanych i czytelnie zrelacjonowanych analiz danych.

5. Ocena strony formalno-edytorskiej rozprawy

Rozprawa przygotowana jest praktycznie bezbłędnie pod względem formalno-edytorskim. Autor należycie stosuje techniki pisania pracy naukowej, zachowując

dbałość o odpowiednie używanie technik typograficznych. Znakomicie radzi sobie z wizualizacją danych empirycznych, zachowując konsekwencję w stosowaniu tabel i wykresów. Język pracy jest dojrzały, właściwy pracy naukowej, w zasadzie bezbłędny. Poprawy wymagają jedynie drobne błędy w użyciu przecinków, poprawienie kalki terminu z j. angielskiego „kontinuum interkulturowego rozwoju” (zamiast „rozwoju interkulturowego”) na s. 85, poprawienie pisowni angielskiego terminu „respect of cultural differences” na tej samej stronie oraz dodanie imion autorek testów na s. 81 w zdaniu „„Narzędzie to zostało stworzone w latach 80. XX wieku przez Kelley, specjalistkę do spraw zasobów ludzkich oraz Meyers, psycholożkę kliniczną”.

Bibliografia rozprawy jest perfekcyjna, znakomicie dopasowana do wybranej konwencji, z kompletnymi danymi poszczególnych pozycji. Na blisko 30 stronach wnikliwe oko Recenzenta znalazło dosłownie 4 drobne uchybienia jak wskazane poniżej, co najlepiej świadczy o stopniu staranności Autora w dokumentowaniu wykorzystanych źródeł:

- Brak konsekwencji w pisowni nazwiska autora: Kluckhohn. Clyde. 1949. vs. Kluckhohn, Clyde i William Kelly. 1945
- U Sandry Lee McKay miejsce wydania powinno być miastem, nie stanem (New Jersey).
- Dla tej autorki (Sandry Lee McKay) raczej stosuje się odsyłacz McKay niż Lee McKay, tak też należałoby umiejscowić Jej pozycje w spisie bibliograficznym.
- W bibliografii występują bardzo nieliczne problemy z niekonsekwentną kapitalizacją tytułów książek (np. Approaches and methods in language Teaching).

6. Ocena ogólna pracy jest jednoznacznie pozytywna.

Stwierdzam, że założone cele pracy zostały osiągnięte. W wyniku właściwie zaprojektowanych, przeprowadzonych i zrelacjonowanych badań empirycznych Autor dokonał zakładanego uzyskania wyczerpujących odpowiedzi na właściwie określone pytania badawcze, dzięki czemu Jego badania znacznie przyczyniają się nie tylko do lepszego poznania specyfiki kształcenia językowo-interkulturowego w ramach niderlandystyki, ale również wytyczają drogę rozwijania interkulturowej kompetencji komunikacyjnej studentów innych filologii języków o podobnym znaczeniu do niderlandzkiego w ośrodkach akademickich w Polsce.

Mimo bardzo niewielkich, wskazanych powyżej uchybień, głównie w kwestii doboru pozycji niektórych autorów oraz braku uwzględnienia Europejskiego Portfolio Językowego w rozdziałach teoretycznych, oceniam pracę doktorską mgra Mikołaja Buczaka pozytywnie, jako spełniającą z nawiązką kryteria stawiane rozprawom doktorskim przez Ustawę i stawiam wniosek o dopuszczenie Doktoranta do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

Lublin, 14.07.2023 r.

